

První doložené rozmnožování vlků v Čechách po více než 200 letech

Luboš Beran

Loňské třetí číslo Ochrany přírody obsahovalo článek věnovaný rozšíření CHKO Kokořínsko o oblast Dokeska a také text o obtížném návratu vlků do České republiky. Jsem rád, že mohu na tato témata navázat a spojit je do jednoho příspěvku. Na začátku roku 2014

totiž poprvé fotopast zachytila vlka na Dokesku u Břežyňského rybníka v NPR Břehyně-Pecopala, což vyvolalo vcelku oprávněný mediální ohlas. V létě 2014 se podařilo na stejném území potvrdit rozmnožování vlků a odchov jejich mlád'at. Ale zpět na začátek.

Pokud se máme vrátit na úplný začátek, dostaneme se minimálně do roku 1874, kdy byl v Čechách zastřelen poslední vlk. Nicméně se už v této době jednalo pravděpodobně o zatoulaného jedince, neboť v regionu Šumavy byli vlci vyhubeni před rokem 1800 a ve zbytku Čech zřejmě kolem roku 1750 (Andreska 2013). Jiná byla a také je situace na Moravě a ve Slezsku, kterou zde není nutné blíže rozebírat a je možné odkázat na práce Andreska (2013), Bartošová & Kutal (2014). Vlka (a i další velké šelmy) přestal být součástí naší fauny se všemi negativními i pozitivními důsledky jak pro přírodní prostředí, tak i pro člověka. V posledních letech narůstající populace v saské Lužici na pomezí Německa a Polska nedaleko našich severních hranic dávala tušit, že by mohlo dojít ke změně tohoto nelichotivého stavu. A oblast v bývalém vojenském výcvikovém prostoru Ralsko se zdála být kromě našich pohraničních pohoří pro návrat vlků více než vhodná (vysoká lesnatost, nízké osídlení, početné stavy řady druhů zvěře). Zůstávalo otázkou, zda je vůbec reálná šance na proniknutí vlků do vnitrozemí a jejich následné udržení či založení smečky. V roce 2013 pracovníci Správy CHKO začali zaznamenávat různé věrohodné zprávy o pozorování vlka, či dokonce dvou vlků. Zpočátku jim nebyla věnována patřičná pozornost, nicméně zprávy se množily a jejich důvěryhodnost postupně narůstala. Proto když byly koncem roku 2013 pořízeny 3 fotopasti, jedna z nich byla umístěna i do prostoru NPR Břehyně-Pecopala u Břežyňského rybníka. Kýžený výsledek na sebe nenechal dlouho čekat. Již po 14

dnech (19. a 29. března 2014) se i díky velkému štěstí při výběru místa na instalaci fotopasti podařilo zachytit dospělého vlka. Zpráva byla zveřejněna a měla (ve srovnání s jinými zprávami z ochrany přírody) až nebyvalý mediální ohlas nejen v ČR, ale také v zahraničí. Zároveň se ukázalo, že o výskytu vlka (vlků) mají věrohodné informace i pracovníci Vojenských lesů a statků, s. p. Vlka se objevil na záznamu téže fotopasti také 4. dubna 2014. Následně byly zbylé i nově pořízené fotopasti nainstalovány do stejné oblasti. Umístění většiny fotopastí bylo v průběhu času měněno, přesto se nepodařilo po delší období vlka zachytit. Na druhou stranu fotopasti zaznamenaly poměrně vysoký stav mnoha druhů zvěře (srnčí, daňčí, jelení, černá), což bylo z pohledu existence vlků pozitivní. Zároveň fotopasti pořídily i záznamy dalších zajímavých živočichů, např. jeřábů popelavých (*Grus grus*) na neobvyklých místech. Zprávy lesníků Vojenských lesů a statků stále potvrdzovaly výskyt dvou vlků a následně i páru s minimálně dvěma mlád'aty. Rozmnožování vlků v Čechách po zřejmě více než 200 letech se podařilo fotopastem potvrdit až na přelomu července a srpna. Zpráva byla s ohledem na zajištění dostatečného klidu a také probíhající letní sezónu u Máchova jezera zveřejněna až začátkem září. Rozmnožování se potvrdilo, nebylo ale jasné, kolik mlád'at se páru podařilo odchovat. Na snímcích z fotopastí se vždy objevovalo pouze jedno mládě, které se nedařilo blíže identifikovat a i zprávy lesníků o počtu mlád'at nebyly úplně přesné. Fotopasti byly proto kromě pořizování fotografií nastaveny

na zachycení krátkých (10 či 15 vteřin) videozáznamů. V popsaném období se poblíž první umístěné fotopasti změnila situace a vlci začali její okolí výrazně více využívat. Odpovídala tomu zvalená místa, občasné zbytky kořisti (obvykle již jen jednotlivé kosti), rozkousané odpadky, trus apod., což bylo impulsem k přemístění dalších fotopastí. Díky tomu došlo v říjnu k potvrzení výskytu 5 vlků – 2 dospělých a 3 mlád'at. Celkem bylo v říjnu a listopadu 2014 pořízeno více než 100 fotografií či videozáznamů vlků ze 3 fotopastí umístěných prakticky na jednom místě. V některých obdobích byli vlci zachyceni i několikrát denně. Bohužel kvalita záznamů je nízká. Vlci se málokdy objevují za dobrých světelných podmínek, které jsou v zimě ještě vzácnější, takže většina záznamů je pořízena v noci či za šera. Od 22. října se fotopastem nepodařilo zachytit více než 4 vlky, nicméně podle stop získaných na přelomu roku (viz níže) má smečka stále 5 členů.

Genetická příslušnost vlků

Pro získání dalších informací byl nalezený trus odebrán a předán odborníkům z Univerzity Karlovy a České zemědělské univerzity v Praze. Prozatím byla studována především genetická příslušnost vlků. Bylo provedeno srovnání s populacemi vlka ze Západních Karpat i dalších oblastí střední Evropy, do analýzy byly zařazeny i vzorky německého ovčáka a československého vlčáka. Ukázalo se, že česká zvířata vykazují příbuzenské vztahy s populacemi typickými pro západní Polsko a východní Německo. Tato nížinná forma

Vytí vlků je v poslední době slyšet na Dokesku často. Foto: Karel Brož

vlka je geneticky diferencována od horských populací s výskytem v Karpatech. Další detaily historie naší smečky jsou zkoumány ve spolupráci s německými a polskými kolegy, vzorky budou samozřejmě i nadále odebírány a analyzovány. Výskyt vlků je (snad i díky intenzivní kampani v médiích) většinou vnímán spíše pozitivně, což ovšem neznamená, že by byl bez problémů. V případě větší části

území, kde se smečka pohybuje, se jedná o pozemky, na kterých hospodaří Vojenské lesy a statky, s. p., které zde také provozují myslivost. Proto je zde situace o něco lepší než v jiných částech státu, jak z pohledu možného zjištění pytláctví (je zde větší kontrola v terénu než jinde), tak i z důvodu, že zde myslivost provozuje subjekt mající na starosti i hospodaření v lesích, pro které jsou vci přínosem. Přesto se zde vyskytly problémy i rozdílné pohledy na existenci vlčí smečky i s ohledem na množství stržené zvěře. Ještě méně příznivá situace by nastala v případě napadení zvěře v blízkých oborách (Velký Dub v CHKO, Židlov mimo CHKO).

Smečka se pohybuje i mimo území bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko. Severozápadně od Bělé pod Bezdězem byl její výskyt potvrzen fotopastí nainstalovanou členy mysliveckého sdružení již těsně mimo území CHKO. Zde měla smečka s největší pravděpodobností na svědomí stržení několika kusů daňčí a srnčí zvěře. I přes počáteční silně negativní ohlasy (i díky reportáži jedné z televizních stanic) se podařilo vzájemným jednáním situaci z pohledu vlků uklidnit a navázat oboustrannou spolupráci a výměnu informací o pohybu vlků.

Zdroje

- Andreska J. (2013): Velké šelmy a jejich vyhubení v českých zemích. *Veronica*. 27, 4: 6–7.
- Bartošová D. & Kutal M. (2014): Obtížný návrat vlků do České republiky. *Ochrana přírody*. 69, 3: 34–37.

Na Štědrý den byl poprvé zaznamenán útok vlků na hospodářská zvířata. Smečka zabila jednu ovci v blízkosti Novozámeckého rybníka. Podle stavu nalezených ostatků zvířete byli vlci zřejmě vyrušeni. Vlastník zvířete požádal včas o náhradu škody.

Co přinese rok 2015?

Začátkem ledna pozoroval 2 vlky a následně stopy 5 vlků i člen mysliveckého sdružení u části obce Bezděz (Dvůr). Stopy 5 vlků byly naposledy pozorovány u Břehyňského rybníka 5. 2. 2015 během natáčení reportáže o výskytu vlků. Sněhové podmínky byly koncem zimy nepříznivé, a tak se nepodařilo provést rozsáhlejší monitoring vlků stopováním na sněhové pokrývce. Fotopastem se od února do začátku dubna již nepodařilo zachytit celou smečku (nejvíce 3 vlky 29. 3. 2015).

Uvidíme, co přinese jaro a zda se i v roce 2015 dočkáme dalšího rozmnožování vlků. Informace o výskytu vlků jsou v případě zjištění zajímavých údajů zveřejňovány na stránkách regionálního pracoviště AOPK ČR, Správy CHKO Kokořínsko – Máchův kraj (<http://kokorinsko.ochranaprirody.cz/sprava-informuje/aktuality1/>) a obvykle i v aktualitách AOPK ČR.

Jeden z prvních snímků vlčete pořízených fotopastmi na přelomu července a srpna 2014.

Na snímku vlčete ze září je patrný rozdíl ve velikosti a mohutnosti ve srovnání s předchozím snímkem. Na podzim a v zimě již nebylo možné na záznamech z fotopastí poznat rozdíl od dospělého vlka.

Zimoviště netopýrů v nekrasových jeskyních

Jiří Rejl, Roman Mlejnek

Zimující netopýři na území České republiky využívají především různých podzemních prostor. Často se jedná o sklepy, štoly, chodby, historická opevnění nebo krasové a nekrasové jeskyně. Nejpočetnější zimoviště nalezneme v krasových jeskyních. Tato skutečnost je dána především velikostí podzemních prostor, teplotními poměry a reliéfem stěn a stropů. Oproti nim jsou nekrasové (pseudokrasové) jeskyně, dalo by se říci, jen „chudé příbuzné“.

Zimující vrápenci malí v jeskyni Krtola. Foto: Jiří Rejl

Přesto i v nekrasových jeskyních jsou na území ČR významná zimoviště. Autoři se aktivně věnují sledování pseudokrasových oblastí, především v oblasti východních Čech, kde se jim podařilo objevit několik nových zimovišť (např. jeskyně Na Svinčici). Své výsledky porovnávají s publikovanými daty o výskytu netopýrů, kterých je však z oblasti pseudokrasových jeskyní poskrovnu. Zde uvádíme zimoviště, která patří k nejzajímavějším z nich.